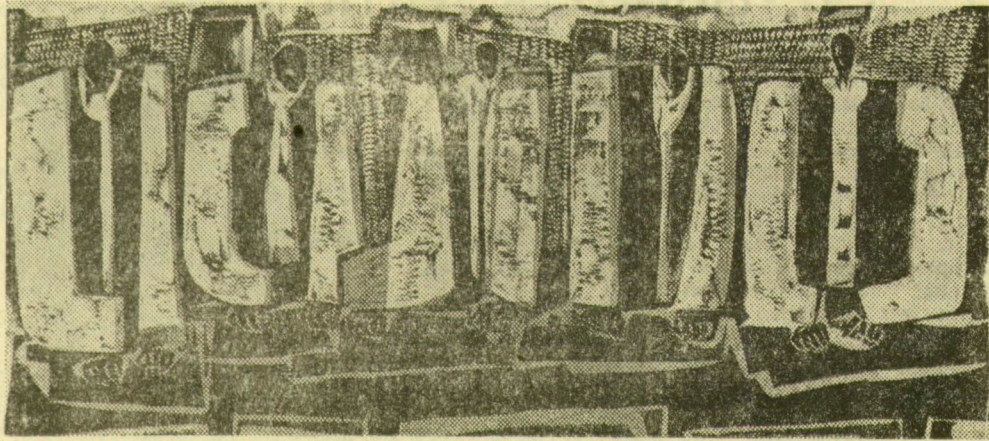

CZINKE FERENC

CITERÁZÓK

Horváth Dezső

AZ ÓRÁS

Mit tehet az ember, ha egyszer megáll az órája? Fogja, leveszi, kinyitja, és elcsodálkozik, hogy ez belülről is áll. Belefúj, nem mozdul. Bicskahegyvel, a kisebbikkel lódit egyet a kerekén, meglendül, kettőt-hármat kettven, és mint aki nagy utat járt be, megpihen újra. Megint biztatom, csak nehezebbre esik, megáll.

A városi órás azzal köszön, hogy össze-szid, Hogy merek én belenyúlni az órába? Műszer az, nem balkezes embereknek való. Mondom neki, csupán az állások tisztázása végett, hogy az én órámmal talán azt csinálod, amit akarok. Erre aztán vihetem is, ahová akarom. De rögtön. Minek nézem én a becsületes belvárosi órát? Megnézi a falusi is a félszemére való nagytóval, aztán rányitja a másik szemét is:

— Belenyúlt?

— Bele.

Nézi tovább.

— Bicskával?

— Elvállalja?

El hát. Arra való az órás, hogy megcsinálja.

Ő is bicskával kezdte, meg hajtúval a finomabbját.

A bajának egy részét csak hallomásból tudja. Azt is töredékesen, mert a gyerekek, ha felnő, nem mondanak el mindent. A betegségét különösen nem szívesen mondja az anyja, mert az neki is fáj. Nem volt még hároméves se, amikor először figyelték.

— Ebből úriember lesz, mert nem szeret sokat mozogni, csak dirigálni.

Ha elgurult a játék, nyúlt érte, néha mászott is, de nem kelt föl, ha csak tette.

— Űlnök lesz. Ennyi gyerekből lehet az egyik Űlnök is.

Iskolából mindig fáradtan érkezett. Fájt a háta, mindig le akart feküdni. Hanyatt. — Sokat játszol?

Egész nap űlt. Vagy a padban, vagy a homokban. Ha a bátyja vitte a könyvet, akkor is elfáradt. Induláskor is fájt már a háta.

— Tüdőbaja van. Az mindig így kezdődik.

Messze van a tanyától az orvos, de beviszik. Kopogtatja, vizsgálja, nincs semmi baja. Lába sincsen. Majd ha belázasodik, akkor jöjjenek érte, kimegy hozzá, megvizsgálja. Addig vigyázzanak rá. Nem lázasodott be, de a háta fáj. Inkább a dereka.

— Vigyük beljebb egy orvossal.

— Az se láthat bele.

— Mégiscsak vigyük. A gyerekek.

Kocsira tették, beljebb vitték. Nézi az orvos, kikérdezi. Semmi baj. Leejt egy kis kalapácsot: vedd föl! Egyik szemével nézi a gyereket, a másikkal a könyvet lapozza. Megvan. Nagy baj, keserves baj. Innen egyenest a kórházba vigyék.

mögötte. Egy-egy pillanatra eszébe jutott az utca, a lakás, Hilda Miller nagy, kövér arcát is látta egy-egy pillanatban, aztán megint a fiú lebegett előtte: hosszú nadrágban, sötét ruhában az érettségi vizsgán, aztán az egyetemen, a pesti utcákon, billegő, csengető villamosok és elsuhanó, szép lábú nők között.

Na jó — hazamegyek — lobbant föl benne olykor az öröm, jól tartotta a sebességet az úton, figyelte a kocsi életét, hátradóit, dúdolgatni próbált, hogy együtt éljen a géppel; nem jó egyedül rohanni és hallgatni. És mosolyognia kellett, milyen régi dallamok jutnak az eszébe, ezeket Brunner Erik valamikor grószmamától tanulta és tele torokkal énekelte a diófák alatt, ahol Hinter Angéla kicsi szoknyája röpködött labdázás közben, és a rigók is ugyanazt énekeltek, amit grószmuti a verandán.

Nem nagyon sietett Erik Brunner, kiadósakat pihent, jó szállodákban éjszakázott, s így felúton, Erki Brunner és Brunner Erik között kicsit rémülten állapította meg, hogy egyre rosszabb visszanezni, idegenkedve gondolt a lakására, Hamburgra, Hilda Millerre, s egyre nagyobb izgalmossal kereste maga előtt, már száz kilométerek roppant messzeségein keresztül is a régi falut, a régi házat, a kertet, megpróbálta gondolatban magához öregíteni Hinter Angélat, aki nagyon vékony volt és szeplős, zöld szemű és csomós, csontos volt a kamasztérde.

A lépés nem a legjobban jött ki, Erik Brunner késő este érkezett Budapestre. Mindig ilyetört az estétől, a sötét utcáktól, ilyenkor mindenki siet hazafelé, ilyenkor nehezebb beleléni az emberek szemébe. A kocsit leállította a szálló előtt, rendes szobával váltotta, éhes volt, beült enni, aztán elfogta az izgalom, hogy elmegy gyalogosan az egyetem elé, szembefordul a komor, nagy épülettel, és megvárja Brunner Eriket, mikor lép ki a kapun, mikor megy át a kocsitún, hogy megnézzé a Dunát.

De nem ment sehová Erik Brunner. Nagyon is Erik Brunnernek érezte meg magát, félt, hogy hiába állna szembe az egyetem kapujával, senki se jönne ki most onnan, és a Dunaparton is hiába keresné Brunner Eriket.

Nagyon nyugtalanul aludt. A falakon irtalmatlan következetességgel kopogott a múlt, megállapította, hogy kényelmes az ágya, de azért a hamburgit jobban megszokta, jobban idomul a nagy csontos testéhez, és ott más zajokat lehelnék a falak, más szagokat a bútorok.

Reggel korán kelt, rendbe hozta magát, s mintha percenként pontosan kellett volna indulnia, fél nyolckor ideges kapkodással beült a kocsijába. Rohanás, Brunner Erikhez! — adta ki magának a parancsot. Aztán majd ott, a diófák alatt, a régi háznál — akárki is lakik benne — fölméri, mi minden történt Brunner Erik és Erik Brunner között az évtizedek sodró

Bartha Gábor:

NAGY MOSÁS

Bölcs szokás azon a tájon, hogy a halottas házaknál a temetés másnapján nagymosást tartanak. „Lemossák” a halott bűneit...

A kis mosónő napokig várta a harangszót. Harminc forintért és kosztért mosott. Tervezte ezt a pénzt már a múlt hétre is. Ha a faluban járt — itt városnak mondták — be-beköszönt az öregasszonyhoz.

— Hát ha megsegíti még az isten — mondogatta az asszony panaszára. De a harminc forintot mégis tervezte. Járt ahhoz némi maradék is. Ót gyerek, valamennyi apró, várta otthon.

— Nézzen csak be fiam, ha erre jár — mondta a tekintetes asszony. — Úgyis alig van jóemberünk — síróra váltott a hangja.

— Tetszik tudni, ha szuszszanásnyi időm van, akkor is jövök...

— Kijutott fiam magának is...

— Hát bizony istenverése rajtam az ember. Nem volt még józan a héten. De hát hova menjek el az öt pulyával... — A kis mosónő a hatodikra gondolt. Az asszonyok mind azt mondták, hogy el kellene vetetni...

Várta a harangszót. A halokló jegyző volt régen, biztosan járt neki a harang.

Még önmagát is megretentette, amikor belédöbbsent, hogy milyen türelmetlen. Hiszen nem volt olyan nagy pénz az a harminc forint. Más házaknál is annyit adtak. De ezt tervezni lehetett, és gondolatban már régen elköltötte. S az emberének se szólna. Úgy csinálná, ahogy tanácsolják az asszonyok...

Óvatosan arrább húzódott az ágyon. A férfi még aludt. Mindig így alszik mámor után. Nehéz, mély, elégedett szuszogással. Istenerése az is, hogy nem látszik rajta az ital. Adnak neki, ha kér. Itthon meg, hogy beteszi maga mögött az ajtót, egyszerre előbújik belőle a részegség. Ruhástól esik az ágyba, s kék foltok nőnek az ölése helyén.

A gyerekek szaggatottabb, gyorsabb szuszogása jó meleggel töltötte meg a szobát. Hat év alatt szülte az öt gyereket. Tudta, hogy már nem szép. Talán az urának van igaza, hogy csak részegen... Felemelte a fejét. Hallgatott. A kislány, a legkisebb, mindig olyan furcsán kapkodja a fejét. Orvoshoz kellene vinni, de ha elviszi, aznap nem keres.

Kibújt az ágyból, és úgy egyszál ingben guggolt a tűzhely elé, hogy legalább meleg legyen, mire a többi felébred.

A temetésre megérkeztek a gyerekek is. Kettőn kocsival, egy csak úgy vonaton. Kö-

morán álltak az apjuk kóporsója körül. Megváltás volt a halál: huszonöt éve betegeskedett az öreg.

A házig a kis mosónő is elment, de nem állt a gyászolók közé. Neki csak addig volt dolga, amíg az özvegy egyszer látja. Mosást hagyott félbe érte. Meg egy beszélgetést. Pattogó hangú öregasszony leckéztette már reggel óta:

— Miért nem hagyod ott az uradat? Hogy lehetsz ilyen tehetetlen? Majd levonják a fizetéséből, ami a gyerekek után jár. Így tizedét se kapod.

Mit lehet ilyen beszédre mondani? Annyit ő is tudott, hogy nagy dolog lesz a faluban a gyár. És bizonyára felvették. Nem is tud másik falut, ahol gyár van.

Jobb volt elmenekülni. Az a harminc forint holnapra biztos. Egy kis főköttöt is vehet belőle. Hagy kapjon a hatodik is majd valamit. És a temetések után sose készítenek ki annyi ruhát, mint máskor. Ez az öregasszony is csak adja a tanácsokat, de két mosás kitelne abból, amit kikészít.

Énekelte ő is a többivel. A temetési énekekben az a jó, hogy nem kell tudni őket. Egy élénkel egy sort, a többi ráfelel... Csak nézne már fel az öregasszony. Sok még a ruha, ami hátravan.

Úgy furakodott, hogy ha az özvegy hátrafordul, az illető szerint is, számbavenni, hogy milyen hosszú a menet, meglássa őt.

Az özvegy látta. Kétség sem lehetett. Még bólintott is. A kis mosónő szinte szaladva ment az utcán. Beletépett az udvarokról kihajló orgonabokrokba, és öthónapos terhe előtt szegyelette, hogy annyira boldog.

*

Már túl voltak a temetés kötelező kézmosáson.

Aki vonattal jött, pattogott:

— Értsétek meg, én évek óta dolgozom, hogy meghívjanak erre a konferenciára. Tudom, Anyát segíteni kell, de egész egyszerűen nem maradhatok itt. Ha ő jönne el...

— Anya nem mehet. Mit mondanának? A temetés után? Mintha csak erre várt volna. Viszont én sem maradhatok. Két nap szabadságot kértem. Nincs is több napom...

— De valamit csinálnunk kell. Azzal, hogy a temetési számlát kifizetjük, még nincs elvégezve semmi...

— Ne törődjetelek velem — sírta az özvegy, még mindig a temetések törvényei szerint.

Kegyetlen beszélgetés volt. Túl kellett lenni rajta.

— Hozzánk eljöhetnél — mondták mind a három, s tudták előre a sírós választ: — Nem hagyom én már itt a házat.

Este, amikor magukra maradtak, kitalálták a meglepetést...

*

A kis mosónő ügyesen kerülgette a tócsákat. A gömbölyű köveken megcsúszni könnyű. Három hónapja még örült volna egy véletlen esésnek, most már fél az eséstől.

Az özvegygel beszélt a páccon.

— Ráér, ha tízre jön lelkem — mondta az özvegy. — A gyerekek is délelőtt utaznak.

Volt ideje, de hazáig már nem ért volna el. Elkerült a gyár felé. Onnan közel volt a temető. Megnézte hát a

sírt is. Hát ha mondhat valami újságot róla. A halott-nak is biztosan volt olyan holmija, amit az ő férje még elhordana.

*

— Idenézzen anyám...

Hárman fogták a csomagot. Kettőn is bírták volna, de most úgy kellett, hogy mind a hármuk keze rajta legyen a dobozon.

— Magának vettük...

— Ma úgyis mosatni akart...

— Áramot szinte nem is fogyaszt. Egy óra alatt kész lehet...

A kis mosóasszonyra senki sem figyelt. Csendben jött be.

— És nézze! A zsinór, beér a konnektorig. Itt kint is moshat, ha akar.

— Kezét csókolom — mondta csendesen a kis asszony. Nézte a három lelkesedő gyereket és a közöttük toporgó özvegyet.

— Beleteszi a ruhát, megcsavarja ezt a gombot...

— Magától megy azután.

„El kellene mennem” — gondolta a kis mosónő. Nem tudott szabadulni a fényes hidegen csillogó géptől. Sok háznál mondták már, hogy gépet vesznek, ne jöjjön többet. Szemtől szembe sose látta.

— Hát akkor... — mondta a mosónő.

Valamennyien ránéztek. A gyerekek idegenül. Az özvegy tehetetlenséggel.

— Részvétem jöttem kívánni — motyogta a kis asszony, s abban a pillanatban úgy érezte, mintha először mozdulna a gyerek. „Vesz az majd nekem gépet” — gondolta, s nem tudta, hogyan fordulhatna meg, s hagyná itt ezeket.

— Úgy gondolom — tanácsalankodott az özvegy —, hogy ma még azért maga moshatna...

— Ugyan anya! Ez alig fogyaszt áramot. És ha megvettük...

— Csak azért jöttem még, hogy megmondjam, én nem érek rá többet. Tetszik tudni, szóltak, hogy mehetnék ide a gyárba.

— Jobb is lesz az magának, lelkem.

— Tudom, hogy sokkal jobb nekem. — A mosónő egyre a gépet nézte. Nagyon szeretete volna kipróbálni, vagy legalább látni, ahogyan mos. És nagyon jólesett ki-mondania, hogy nem jöhet többet.

— Majd nézzem azért be hozzám...

— Benézek majd. — Nem mondta hozzá, hogy „tekintetes asszony”. Semmit se mondott. Kifordult a kapun, s még hallotta, hogy a háta mögött a gépet dicsérik:

— Három perc alatt kimos egy léról.

— És hallja, anya, hogy milyen halk hangja van.

*

A kis mosónő a gyerekből kirakata előtt megtorpant. Rámosolygott a főköttőre.

Torkából is elmúlt az az iszonyú szorítás. Tudta, ha siet, Sáfáráknál még vele hozatnak vizet. Öt forint az is. Beletépett a kerítés mögül kihajló levelekbe. Még nem tudta, hogy mit mond az emberének. Valamit majd mond. Valamit a tanácsnál is biztos mondanak. És víz-hordás után a kicsit elviheti az orvosnak: nehezen kapja a levegőt...

Ment, s vigyázva lépegetett a gömbölyű köveken, s újra érezte, hogy mozdul az a mosógépvető hatodik.